

Borislav Martin

TÁRSADALMI-GAZDASÁGI KUTATÁSOK VAJDASÁGBAN

A TARTOMÁNYI TUDOMÁNYÜGYI KÖZÖSSÉG

Amikor két és fél évvel ezelőtt megalakult a Tartományi Tudományügyi Közösség,¹ sok kutató, de természetesen közvetlen termelő is kételkedett abban, hogy ez minőségileg valami újat jelent mind a tudomány, mind a kutatók számára. A szkeptikusok leggyakrabban azt hangsúlyozták, hogy a Közösség csak a tudományos tevékenységet koordináló tartományi tanács módosított igazgató szerve.

A tudományos munkások kételkedése részben munkájuk sajátosságából eredő óvatosság, részben az újításokkal szemben való ellenállás volt, amikor annak értékéről és célszerűségéről még nem győződtek meg; a termelők empirikus szkepticizmusa viszont egészen más jellegű volt, itt a gyakorlati alkalmazhatóság túlzott hangsúlyozása vezetett a Közösség megalakításával szembeni ellenálláshoz. Igazuk volt azoknak, akik azt hangsúlyozták, hogy a tudományos munka a gyorsütemű gazdasági és az általános társadalmi fejlődés egyik legjelentősebb tényezője. Nem csatalkoztak azok sem, akiknek az volt a véleménye, hogy a Közösség a jelen körülmények között mégis a legmegfelelőbb és a legcélravezetőbb megoldás.

A nem teljes három évi működés alatt a Közösség, mint új önkormányzati forma, teljesen affirmálódott és tartományunk területén a tudományos kutatók anyagi és szubjektív erőit egyesítette.

A kutatások programja, amelyet eddig a tartományi igazgatási szervek szabtak meg, egészen új irányvonalat és méretet öltött. A tudományos kutatók programjáról és pénzelése főbb kérdéseiről maguk a kutatók és kutatóintézetek döntenek a Közösség önkormányzati szervei útján (választmány, tanács, bizottság).²

Fennállásának igazoltságát bizonyítják a relatíve rövid idő alatt kimutatható eredmények.

E cikk célja a gazdasági kutatásokban, azaz a tudományos munkában, a kutatókader képzésében, az anyagi alap növelésében és a tudományos kutatások integrációjában elért jelentősebb eredményekről való informálás. E helyen Vajdaságban a gazdasági kutatások szervezésének és pénzelésének csak egyes nyitott kérdéseiről teszok említést.

1971-ben 36 gazdaságtudományi jellegű tervezetet pénzelt a Közösség. (Lásd a tématerv áttekintését a következő fejezetben!) Ugyanebben az évben 49 doktorátus és 59 magiszteri munka készítését pénzelte; 31 kezdő innen kapta a személyi jövedelmét, és 25 ösztöndíjasa volt. Így a Közösség nagymértékben hozzájárult a tudományos káderek képzéséhez, és megvetette a tudományos kutatások alapjait.

A Közösség sokoldalú kapcsolatot tart fenn számos tudományos intézménnyel az országban³ és külföldön⁴.

VAJDASÁGBAN VÉGZETT TÁRSADALMI-GAZDASÁGI KUTATÁSOK PROGRAMJA (1971–75)

A Közösségnek 26 tudományágra kidolgozott középlejratú programja van, amelyet az önkormányzati szervek is elfogadtak. Ezek között található a közgazdasági tudományok kutatási tervei is, amelyeket Vajdaság tudományos erőinek valós szükséglete és teljesítőképessége szabott meg.

A tudományos kutatások súlypontja az alkalmazott kutatásokon van. Ezek feladata, hogy az egyes gazdasági ágak legaktuálisabb kérdéseinek megoldásához járuljanak hozzá. Éppen ezért a legkiemelkedőbb helyet a mezőgazdasági és az ipari kutatások foglalják el. Pillanatnyilag, de az 1971–75-ös időszak tervében is, a biotechnikai és a műszaki jellegű kutatásoké a fő hely.

Az alap- és fejlődési kutatások, habár többé-kevésbé minden tudományágban fellelhetők, még sem eléggé hangsúlyozottak a középlejratú gazdasági kutatások tervében. Az ilyen kutatások fejlődése megvalósul majd részben a Köztársasági Tudományügyi Közösséggel, részben a JSzSzK, Tudományokat és Technológiát Koordináló Bizottsággal való együttműködés folytán. A tudományos kutatások középlejratú terve felöleli azokat a folyamatos kutatásokat, amelyek Vajdaság gazdasági fejlődésében elsődleges jelentőségűek, vagy ama tevékenységek csoportjába tartozókat, ahol Vajdaságnak komparatív előnye van, de még nem találták meg igazi helyüket Vajdaság és a tágabb közösség gazdasági fejlődésében. Ezekhez a viszonylag nem eléggé fejlett ágakhoz tartoznak elsősorban az egyes feldolgozó iparok, amelyeknek jó nyersanyagbázisuk van.

A gazdasági kutatások középlejratú tervében⁵ a következő tanulmányozások dominálnak:

1. Vajdaság gazdasági fejlődésének általános feltételei.
2. Vajdaság gazdasági fejlődésének regionális problémái.
3. A gazdasági rendszer, a gazdaságpolitika és ezek hatása Vajdaság gazdasági fejlődésére.
4. Vajdaság iparosításának alapirányai és módszerei.
5. Vajdaság mezőgazdaságának helyzete és fejlődési lehetőségei.⁶
6. Infrastrukturális kutatások.

Az említett kutatási területek jelentős helyet kaptak a Közösség már pénzelt terveiben. (Lásd a megvalósításban levő tématerveket!)

A már felsorolt kutatási tervekből láthatjuk, hogy az interdiszciplináris terveket elhanyagolták, mert csak egy ilyen jellegűnek a megvalósítása van folyamatban. Ezért megemlítenék néhány kutatási területet, ahol feltétlenül nagy szükség lenne az interdiszciplináris együttműködésre:

- A különböző takarmány termesztésének gazdaságossága a belterjes állattenyésztés és növénytermesztés feltételei mellett.
- A nemesített cukorrépaajták biológiai és mezőgazdasági teljesítőképességeinek kihasználása az öntözéses rendszerben a legmegfelelőbb táplálás és trágyázás mellett.
- Egyes búzafajták, gyümölcsök és konyhakerti vetemények termesztésének technikai-technológiai szempontjai.
- Hústermelés a különböző technológiai és takarmányozási feltételekben.

A TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKÁK TÉMATERVE A TARTOMÁNYI TUDOMÁNYÜGYI KÖZÖSSÉG PÉNZELÉSÉBEN 1972-ben

KÖZGAZDASÁGI KAR, SZABADKA

1. A Vajdasági SzAT mezőgazdasági-ipari kombinátjainak öngazgatási, szervezési és közgazdasági optimumának meghatározása.
2. A költségek könyvelési nyilvántartásának és elszámolásának problematikája a társadalmi szektor mezőgazdasági ágazataiban Vajdaság területén.
3. Az összehasonlítás miatt az ésszerűsítés tényezője a kereskedelmi vállalatok gazdálkodásában.
4. Vajdaság gazdaságának regionális és szubregionális elemzése input-output módszerrel (elméleti módszertani tanulmány).
5. A dokumentációs áruleszállítás és fizetési eszközeinek jogi jellegzetességei és azok gazdasági funkciója.

MEZŐGAZDASÁGI KAR, ÚJVIDÉK

1. Vajdaság gazdasági fejlődésének regionális és szubregionális kérdései.
2. A mezőgazdasági szervezetek jövedelmének alakulása és elosztása, melyeknek kooperatív a termelési együttműködése az egyéni gazdaságokkal.
3. A mezőgazdasági termékek árai, arányai és a mezőgazdasági termelésre gyakorolt hatásuk a Vajdaság SzAT-ban.
4. A vajdasági mezőgazdaság műszaki ellátottsága.
5. A munkaerőráfordításnak és a gépparkkihasználásnak optimalizálása a növénytermesztésben.
6. A beruházások hasznosítása Vajdaság mezőgazdaságában.

JOGI KAR, ÚJVIDÉK

1. A bankok szervezésének és ügyvitelének jogi szabályozása a külkereskedelmi és belső fizetési rendszerben — a fizetési eszközök a gazdaságban.
2. A község helyzete, helye és szerepe a jugoszláv politikai rendszerben.
3. A vízgazdaság szervezése és pénzelése Vajdaságban.
4. A folyami-csatornai szállítás jogi-közgazdasági helyzete a Vajdaság SzAT-ban.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI-MATEMATIKAI KAR, ÚJVIDÉK

1. A vajdasági városok fejlődésének matematikai modellezése és tervezése.

FELSŐ KÖZGAZDASÁGI ÉS KERESKEDELMI ISKOLA, ÚJVIDÉK

1. A harmadlagos szektor tevékenységeinek helye és jelentősége Vajdaság gazdaságában.

A SZABADKAI KÖZGAZDASÁGI KAR MUNKA- ÉS ÜGYVITELSZERVEZÉSI INTÉZETE

1. Iparvállalatok munka- és ügyvitelszervezésének elemzése a Vajdaság SzAT-ban.
2. Szakkifejezések meghatározása és összehasonlító kritikai elemzése a komputerisztika, rendszerelmélet és kibernetika területén.

KÖZGAZDASÁGI INTÉZET, ÚJVIDÉK

1. Vajdaság eddigi gazdasági fejlődésének elemzése.
2. Vajdaság gazdasága jövedelmének alakulási és elosztási feltételei az 1964–1970-ig terjedő időszakban.
3. Vajdaság jelenlegi gazdasági helyzetének összehasonlító elemzése.
4. A legfontosabb növénytermesztési termékek termelésének gazdaságtana — külön hangsúllyal az öntözéses termelési feltételekre.
5. Az egyéni mezőgazdasági gazdaságok újratermelése a Vajdaság SzAT-ban, a JSzSzK-ban és más magas fejlettségű mezőgazdasággal rendelkező államokban.

MEZŐGAZDASÁGI KUTATÓINTÉZET, ÚJVIDÉK

1. A lucerna termesztésének kifizetődősége és tápanyagának kihasználása.

SZŐLÉSZETI ÉS GYÜMÖLCSÉSZETI KUTATÓINTÉZET, ÚJVIDÉK

1. A termelés és a munkafolyamat-gépesítés közgazdasági tényezőinek vizsgálata a mezőgazdaságban.

ÁLLATTENYÉSZTŐ KUTATÓINTÉZET, ÚJVIDÉK

1. A takarmánytermesztés, feldolgozás és felhasználás gazdasági megoldásai a belterjes növénytermesztés feltételei mellett.
2. A számítógéppel összeállított takarmánykeverékek biológiai és gazdasági hatékonysága a sertések takarmányozásában.⁷

ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET, ÚJVIDÉK

1. A batoriai (sorozatos) malacnevelési technológia alkalmazási lehetősége a vajdasági gazdasági feltételek mellett, különös tekintettel az elhelyezésre, a takarmányozásra, az egészségvédelemre és a gazdaságosságra.
2. A sertések endoparazit faunájának vizsgálata, különös tekintettel a megállapított fajok patológiai és gazdasági jelentőségére az intenzív sertésnevelés feltételei mellett.

JUGOSZLÁV ÉLELMISZERIPARI INTÉZET, ÚJVIDÉK

1. Az élelmiszeripari termelés gazdaságossága és technológiájának továbbfejlesztése.

A POLITIKAI TANULMÁNYOK ÉS A TÁRSADALOM-POLITIKAI KÉPZÉS KÖZPONTJA, ÚJVIDÉK

1. A szociológia módszertani problémái különös tekintettel a szociológiai kutatásokra.
2. Háború utáni változások a vajdasági városok és falvak lakosságának szociális struktúrájában.
3. A műszaki újítások terjedése és azok szociális velejárói (következményei) Vajdaság falusi gazdaságaiban.

VAJDASÁG TÖRTÉNETÉT KUTATÓ INTÉZET, ÚJVIDÉK

1. Vajdaság gazdasági és társadalmi politikai történelme a 17. század végétől 1861-ig.
2. Vajdaság legújabb történelme (1918—1946) — szociális, gazdasági és politikai problémák.

A bemutatott tématerv alapján a kutatások tárgyát a következőképpen rendszerezhetjük:

1. Vajdaság gazdasági fejlődésének általános és sajátos problémái	10	tématerv
2. Vajdaság iparosításának problémái	2	„
3. Vajdaság mezőgazdaságának általános és sajátos problémái	17	„
4. Vajdaság kereskedelmének problémái	4	„
5. Vajdasági szociológiai problémák	4	„
6. Gazdasági jogi problémák	2	„

Amint látható, a számos érdekes kutatási terület mellett, külön nem tanulmányozzák az erdészet, az építészet, a közlekedés, a lakás- és kommunálisügy kérdéseit. Ezekkel csak a Vajdaság gazdasági fejlődésének regionális és szubregionális mozzanatai című téma⁸ foglalkozik.

A mezőgazdasággal kapcsolatos kutatások nagyszámúak, de heterogén jellegűek, amellet a nyersanyagbázis és a feldolgozó tevékenységek közötti arány sem megfelelő, és végül itt is hiányolható a komplex kutatási program.

A TUDOMÁNYOS KUTATÁSOKRA SZÁNT ANYAGI ESZKÖZÖK TERJEDELME ÉS ÖSSZETÉTELE

A Közösség eszközét Vajdaság előző évi nemzeti jövedelmének 0,12%-a képezi. Ezeket az eszközöket minden évben pályázatok alapján osztják fel tudományos kutatásokra és egyéb célokra: káderképzésre, tudományos kiadványok pénzelésére, beruházásokra, nemzetközi tudományos együttműködésre stb.

Ebből a forrásból pénzelték 1969-ben azokat a terveket, amelyeket a Vajdasági Tudományos Tevékenységet Koordináló Tanács a tudományos kutatási programjába beiktatott. Ezek többnyire olyan tervezetek voltak, amelyeket a Közösség örökölt, és nem nagy beleszólása volt sem a kiválasztásukba, sem a pénzelésükbe.

A Tudományos Tevékenységeket Pénzelő Szövetségi Alap megszüntetéséről szóló törvény⁹ meghozatala után a Közösség eszközei jelentékenyen

megnövekedtek, 1971-ben majdnem megkétszereződtek. Alkotmányos változásaik értelmében a szövetségi tudományos kutatószervek, azaz a Szövetségi Tudományos Tevékenységeket Koordináló Tanács és a Tudományos Tevékenységeket Pénzelő Szövetségi Alap megszűnt. Ezek után a Tartományi Közösség magára vállalta a Vajdaság SzAT területén folyamatban levő — intézményes vagy individuális — tudományos kutatások makro- és mikro-terveinek pénzelését.

1971-ben a szövetségi alap decentralizációjából eredő eszközök 20 823 451 dinárt tesznek ki.¹⁰ Megjegyzendő, hogy az újból való elosztáskor nem minden kutatási terület részesült egyenlő arányban. A legnagyobb növekedés a biotechnikai tudományok terén észlelhető: 1970-ben 19,79%, míg 1971-ben 47,77% az elosztásban való részesedése, itt volt a legtöbb makro- és mikro-terv. (Lásd az 1969—1972-es időszak eszközeinek elosztási táblázatát!) Ezzel a költségvetési póteszközökkel megváltozott a Közösség eszközeinek összetétele és az egyes tudományágak helyzete az elosztásban. Így a biotechnikai tudományok teljesen előtérbe kerültek, míg más tudományágak — mint például a társadalomtudományok és a gazdaságtan — viszonylag lemaradtak. Az ökonomiai kutatásokra szánt összeg 1972-ben abszolút nagyságban növekedett, de a Közösség eszközeinek elosztásában viszonylag kisebb.

Az elosztásban beállott strukturális rendellenességek még az újból való elosztással sem küszöbölhetők ki, csak a kutatásokra szánt eszközök növelésével. Vajdaság SzAT nemzeti jövedelmének tudományos kutatásokra szánt 0,12%-a nemcsak az eddigi aktivitások és vállalkozások bővítését nem biztosítja, de az 1971—75-ös időtartam egyszerű reprodukcióját sem. Vajdaság nemzeti jövedelme 1961—69 között 18,99%-os növekedést mutatott. Ha azt feltételezzük, hogy az 1971—75-ös időszakban a növekedés változatlan marad, akkor a 0,12%-os ráta mellett 1975-ben a Közösségnek elegendő eszköze lenne az 1971-es szükségletek fedezésére (1971-ben a Közösség eszköze 44 226 094 dinár volt), ezért igazolt a Közösség Választmányának kérése, hogy tudományos kutatásokra Vajdaság nemzeti jövedelmének legalább 0,26%-át biztosítsák, de még a 0,35% sem lenne túlzott követelés a megnövekedett tudományos kutatási szükségletek és igények mellett.

A 0,35%-os ráta ellensúlyozná az inflációs törekvések negatív következményeit. A dinár elértéktelenedése különösen a hosszú távlatú kutatásokat sújtja, mert az anyagi és személyi kiadásokra előirányzott összeg a mostani árviszonyokhoz képest jelentékenyen módosult. Ma már világos, hogy a tudományokra szánt összegek csak névlegesen növekedtek, valójában viszont stagnálnak, sőt csökkennek. A helyzet kritikus lesz 1972-ben, mert a kutatásokra szánt összeg 1971. év arányában maradt.

Az eszközök elosztásának alaparánya a Közösség megalakulásától napjainkig úgyszólván változatlan maradt, éppen ezért az egyes tudományágak közötti távolság évről évre azonos. Az eszközök elosztásának rendszere és kritériuma egyenes arányban áll a tudományágakban addig végzett kutatások fokával és terjedelmével. Egyes tudományos kutatási területek — pl. a gazdaságtudományok — fejlődése lassúbb volt ezideig, így kisebb összegekhez jutottak, ami viszont e tudományokban a további egy helyben való topogást eredményezi. A pályázati igények ezt eléggé ékesszólóan bizonyítják, hisz 3—5-ször több az igénylők száma a kutatás rendelkezésére álló összegnél. Ez teszi szükségessé és igazoltá az eddig állandósult elosztási arányok megváltoztatását.

A TARTOMÁNYI TUDOMÁNYÜGYI KÖZÖSSÉG ESZKÖZEINEK ELOSZTÁSA 1969–72¹¹

(Dinárban és %-ban)

Sor- szám	Tudományágak ¹²	1969 ¹³ (terv)	%	1970 ¹⁴ (terv)	%	1971 ¹⁴ (terv)	%	1972 ¹⁴ (terv)	%
1.	<i>Alaptudományok</i>	357 500	3,84	470 000	4,14	1 277 379	5,40	1 480 000	5,53
2.	<i>Társadalomtudományok</i>	2 208 300	23,73	2 583 150	22,76	3 608 050	15,25	4 650 000	17,36
	– humanisztikus tudományok	1 192 200	12,81	1 308 000	11,53	1 810 000	7,65	2 100 000	7,84
	– jogi, szociológiai és politikai tudományok	317 500	3,41	325 000	2,86	390 000	1,65	750 000	2,80
	– gazdasági tudományok	698 600	7,51	950 000	8,37	1 408 000	5,95	1 800 000	6,72
3.	<i>Biotechnikai tudományok</i>	2 011 020	21,61	2 246 420	19,79	11 303 236	47,77	11 350 000	42,38
4.	<i>Műszaki tudományok</i>	1 290 000	13,86	1 575 000	13,88	2 849 439	12,04	3 900 000	14,56
5.	<i>Orvostudományok</i>	940 000	10,10	1 025 700	9,04	1 658 306	7,01	2 000 000	7,47
6.	<i>Nukleáris kutatások</i>	2 500 000	26,86	2 100 000	18,50	1 264 700	5,36	1 400 000	5,23
7.	<i>Köz társaság-tervezetek</i>	–	–	1 350 180	11,90	1 500 000	6,34	1 500 000	5,60
8.	<i>Interdiszciplináris tervezetek</i>	–	–	–	–	200 000	0,85	500 000	1,87
	Összesen:	9 306 820	100	11 350 450	100	23 661 110	100	26 760 000	100

A pályázatokon alapuló elosztási rendszernek más hézaga is van. Nagy bizonytalanságot eredményez a több éves beruházást igénylő kutatásoknál, így a gazdaságtudományokban is. Itt a kutatókader kiképzése, a tervezés és programozás mind hosszú lejáratú investíciókat igényel. Ezért kellene az elosztási mércét úgy módosítani, hogy az a jövőben biztosítsa minden tudományág fejlődését. Ti. az egy évre szóló elosztás csak a már jól fejlett és tagolt tudományterületeken végzett kutatásoknak felel meg. A Közösség önkormányzati szerveire kell bízni, hogy a relatíve új és nem eléggé fejlett tudományágaknak honnan és milyen módon biztosít megfelelő eszközöket, mert a kevésbé fejlett tudományterületekről gyakran hallható: „A tudományokon való takarékoskodás téves helyen való takarékoskodás!”

A TÁRSADALMI-GAZDASÁGI KUTATÓINTÉZET
MINT A GAZDASÁGTUDOMÁNYI KUTATÁSOK
TÁRSULÁSI FORMÁJA

A már felsorolt tervek áttekintéséből — amelyek megvalósítása folyamatban van — látható, hogy a gazdasági kutatásokban pillanatnyilag 14 egymással kapcsolatban nem levő és a kutatásokat illetően sem szinkronizált intézmény vesz részt.¹⁵ Ha ehhez hozzávetjük azt a tényt is, hogy a legtöbb tervek hordozója egy személy (embertéma), esetleg kisebb kutatócsoport, amely a gazdaságtudományokat csak marginális tudományterületként kezeli, akkor nagyon is élesen szembeötlik a gazdaságtudományokban végzett kutatások integrációjának kívánalma. A társulási folyamat szükségességét fokozza az a tény is, hogy a tervek többsége nem komplex,¹⁶ hanem parciális jellegű,

ahol a kutatásokat biológiai, fiziológiai vagy technikai alapon végzik, s ahol a gazdasági sajátosságokat esetleg érintik, vagy teljesen mellőzik.

A felaprózottság, atomokra való bontás jellemzi túlnyomórészt a vajdasági kutatásokat. Ez a jelenség a gazdasági tudományokra is vonatkozik. Következménye, hogy a Közösség amúgy is csekély eszközeit nem használják fel eléggé racionálisan. Ezért elengedhetetlen lenne a nagy és sokoldalú tervekre való áttérés. A Közösség önkormányzati szervei, de maguk a kutatással foglalkozó intézmények is már érezték ennek szükségességét. Most csak az a kérdés, hogyan kell megvalósítani ezt az együttműködést a különböző orientációjú, néha egymástól egészen távol álló tudományágak, intézmények és kutatók között.

Több éves az a gondolat, hogy jó lenne az újvidéki egyetem mellett megnyitni a társadalmi-gazdasági kutatóintézetet. Ez mérföldes lépést jelentene előre a gazdasági kutatások társulási folyamatának megvalósításában. Mindinkább az a vélemény alakul ki, hogy a vajdasági gazdasági kutatások jövője éppen a tudományos intézmények és kutatók munkájának összehangoltságától és összpontosításától függ. A jövődó társadalmi-gazdasági kutatások magvát ezért a Szabadkai Közgazdasági Kar és ennek Munka- és Ügyvitelszervezési Intézete kell, hogy képezze. Ti. ez az intézet már rendelkezik elektronikus számítógéppel, amely nélkül a korszerű matematikai-statisztikai módszereken alapuló eredményes tudományos kutatás el sem képzelhető.

A gazdasági kutatások oroszlánrészét a Szabadkai Közgazdasági Kar mellett az újvidéki — Vajdaságszerte és jugoszláv körökben is elismert — Mezőgazdasági és a Jogi Kar viselné. A fakultások alaptevékenységükénél fogva ügyis tudományos-oktató munkát végeznek, a közeljövőben tehát a tudományos kutatásoknak is a fakultásokon sokkal jobban kifejezésre kellene jutniok.

Az említett társadalmi-gazdasági kutatóintézet létesítésének gondolatát minden további nélkül elvetni, pótolhatatlan veszteség lenne mind a gazdasági, mind az egyéb tudományok számára.

A gazdaságtudományok terén végzett kutatás-társulási folyamat el sem képzelhető az anyagi és személyi erők összpontosítása és a gazdasági kutatásokkal foglalkozó tudományos intézmények tevékenységének összehangolása nélkül. Mindamelltt a kutatóintézet feladata nem a gazdasági jellegű kutatások intézményesítése, vagy monopolizálása, hanem az ökonomiai kutatásokkal kapcsolatos aktivitás indítása társadalmi megbeszélés alapján.

Megemlítendő, hogy pillanatnyilag Vajdaságban kb. 20 nagyobb munkaközösségben van kutatásfejlesztő szolgálat, amelyet érdekel a gazdasági kutatások sorsa. A kutatóintézetek és kutatók együttműködése az említett szolgálatokkal még a jövő kérdése.

Az új intézmény létesítésével huzamosabb időre megoldódna Vajdaságban a gazdasági kutatások pénzelésének és szakkáderképzésének kérdése. Kiküszöbölnének a pályázatokon alapuló egy évre szóló pénzelési rendszer okozta nehézségek és fogyatékoságok, különösen a társadalmi elismerést még nem szerzett tudományágakban.

A tudományos tevékenységekről szóló törvény értelmében áprilisban lejárt a tudományos intézetek regisztrálásának ideje. Féltő, hogy az említett 14 intézmény közül — amely gazdasági jellegű kutatásokkal foglalkozik — csak 2—3 (a közgazdasági, a mezőgazdasági és a jogi fakultás) szerzi meg a

tudományos intézmény státusát, mert az utóbbi 3 évben nem történt lényeges változás a kutatókáderek strukturális összetételében. Többek között ez is amellett szól, hogy Vajdaságban egyesíteni kell a tudományos kutató erőket. Így esetleg elkerülhető lesz a gazdasági kutatások jelentőségének és itt elért eredményeinek lekicsinylése a nem eléggé értesült és türelmes gyakorlati szakemberek és képviselők részéről.

A társadalmi-gazdasági kutatóintézet megalakítása meggyorsítaná a gazdasági kutatások számos nyitott kérdésének megoldását, és a jövőben a sikeres munka zálogát jelenthetné.

JEGYZETEK

¹ A Tartományi Tudományügyi Közösség (a későbbi szövegben: Közösség) 1970. január 8-án alakult meg, mint önálló önkormányzati intézmény, amelynek célja Vajdaságban a tudományos tevékenységek irányítása és pénzelése.

² Most a Közösség keretében 20 komisszió működik.

³ A Közösség tevékenyen kivette a részét — szövetségi szinten is — azoknak az intézményeknek megalakításában, amelyek a tudományos tevékenységek szervezésével és összeegyeztetésével foglalkoznak. Belgrádban 1971. június 3-án aláírták a „tudományos munka koordinációjáról és a tudományos együttműködésről szóló egyezményt.” Ez az egyezmény biztosítja a köztársasági közösségekkel és Kosovo Metohia-i közösségekkel való szoros kapcsolatot. Ennek szellemében alakult meg a SzSzK Tudományok és Technológiát Koordináló Bizottsága, amely a nemzetközi tudományos együttműködés fejlesztéséről és összehangolásáról is gondoskodik. A Közösség a bizottsággal a következő részegyzmények megvalósításán működik együtt:

- egyezmény a tudományos munka koordinációjáról és a tudományos együttműködésről;
- tudományos szimpozionok pénzelésének egyezménye;
- tudományos folyóiratok pénzelésének egyezménye.

Ezek az egyezmények alapján valósult meg a következő társadalmi-gazdasági jellegű makro-tervek közös pénzelése: JSzSzK gazdasági rendszere, Jugoszlávia hosszulejárati fejlődésének koncepciója, a jugoszláv szocialista önkormányzati társadalom fejlődésének törvényszerűségei és távlatai.

⁴ 1971-ben a Közösség tevékenyen együttműködött a JSzSzK Tudományok és Technológiát Koordináló Bizottságával, melynek feladata az e téren való kapcsolat fenntartása hasonló külföldi intézményekkel. A Közösség, mint egyenrangú tag, részt vett a tudományos, kulturális és közoktatásügyi politikánk kialakításában, valamint a közös tudományos tervek megvalósításában a KGST-vel, OECD-vel, UNESCO-vel és egyes nyugateurópai államokkal.

⁵ Információim forrása: Bilten Zajednice, 3. szám, 59—67. oldal.

⁶ Fontosabb kutatási témák:

- A gazdaságpolitika tartós alapjainak kutatása Vajdaság mezőgazdaságában;
- Optimális függőleges és vízszintes üzleti kapcsolatok a mezőgazdasági és élelmiszeripari struktúrában;
- A vajdasági falu társadalmi-gazdasági mozgása;
- A falu néprajzi mozgása és urbanizációja a mezőgazdaság tervezése szempontjából;
- Hogyan látja el Vajdaság a mezőgazdasági és a piaci szükségleteit;
- A földművelési termékek természetének gazdaságossága az öntözésben;
- Az anyagi és a személyi tényezők gazdasági hatékonysága az egyes mezőgazdasági termékek előállításában.

⁷ Ez az első interdisciplináris tervezet a mezőgazdasági és közgazdasági tudományok terén, melynek ötletét Somogyi Sándor magiszter adta. Magiszteri munkájában feldolgozta a számítógépek alkalmazását a takarmánykeverékek feldolgozásában, amelyek optimális biológiai és gazdasági hatékonyságot biztosítanak. A témák áttekintésének forrása: Bilten zajednice, 3. szám, 1972. febr., 59—67. oldal.

⁸ Ennek irányítója Dr. Mezei István, a Mezőgazdasági Kar tanára.

⁹ 1970. végén hozták meg.

¹⁰ Ezek Vajdaság SzAT költségvetési eszközeiből származnak. Vajdaság SzAT 1971-es költségvetésében előirányoztak újabb eszközöket a szövetségi alpból eredő kötelezettségek fedezésére.

¹¹ — Ez a felosztás csak a közös tervek pénzelésére szánt összegre vonatkozik, s nem öleli fel a káderekre, a tudományos közlönyökre, a beruházásokra és a nemzetközi tudományos együttműködésre szánt eszközöket.

— A százalékok számításakor az előző évi eszközöket vesszük 100-nak.

¹² — Alaptudományok: matematika és fizika, biológia, vegytan és földrajz.

— Biotecnológiai tudományok: földművelés, konyhakertészet, állattenyésztés, gyümölcsészet, szőlészet, erdészet, fafeldolgozás, vízellátási iparral foglalkozó tudományok.

— műszaki tudományok: élelmiszeripari technológia, kőolaj és vegyipari technológia, gépi technológia.

¹³ Az adatok forrása 1969-ben a Közösség 1970-es pénzügyi terve (8—9. oldal).

¹⁴ Az 1970-es, 1971-es és 1972-es év adatainak forrása a Tartományi Tudományügyi Közösség elosztásának globális terve az 1972-es évben (19—20. oldal).

— Az 1971-es év eszközei a szövetségi alpból való eszközöket is felöleli.

— Az 1972-es év adatai a tervezett elosztás szerint.

¹⁶ Ezek az intézmények: Közgazdasági Kar, Szabadka; Mezőgazdasági Kar, Újvidék; Jogi Kar, Újvidék; Természettudományi-matematikai Kar, Újvidék; Felső Közgazdasági és Kereskedelmi Iskola, Újvidék; Szabadkai Közgazdasági Kar Munka- és Ügyvitelszervezési Intézete; Közgazdasági Intézet, Újvidék; Mezőgazdasági Kutatóintézet, Újvidék; Szőlészeti és Gyümölcsészeti Kutatóintézet, Újvidék; Állattenyésztő Kutatóintézet, Újvidék; Állategészségügyi Intézet, Újvidék, Jugoszláv Élelmiszeripari Intézet, Újvidék; Politikai Tanulmányok és Társadalom-politikai Képzés Központja, Újvidék; Vajdaság Történetét Kutató Intézet, Újvidék.

¹⁷ Ilyen terv: Vajdaság gazdasági fejlődésének regionális és szubvencionális mozzanatai. Készítője dr. Mezei István, az Újvidéki Mezőgazdasági Kar tanára.

REZIME

DRUŠTVENO EKONOMSKA ISTRAŽIVANJA U VOJVODINI

Rad predstavlja sažet osvrt na bitna pitanja organizacije, programiranja, finansiranja i integracija naučnih istraživanja u oblasti ekonomskih nauka u Vojvodini.

Autor je u radu prikazao rezultate rada Pokrajinske zajednice za naučni rad koja je osnovana početkom 1970. god. U radu je dat pregled naučnih projekata koji se finansiraju iz sredstava Zajednice. Interesantne su i napomene koje se odnose na orijentaciju i sadržinu istraživanja po pojedinim vrstama projekata.

Izvori i obim sredstava koje Zajednica ima na raspolaganju ukazuju na sve veći i veći značaj ove institucije za društveno-ekonomska istraživanja u Vojvodini. Prikazano je kretanje sredstava po pojedinim godinama počev od 1969. god. Relativno učešće pojedinih oblasti istraživanja u ukupnim raspoloživim sredstvima ukazuje na materijalni položaj pojedinih vrsta istraživanja u Vojvodini.

U radu autor se zalaže za osnivanje Instituta za društveno-ekonomska istraživanja u Vojvodini. Ovaj institut autor shvata i tumači kao specifičan oblik integracije materijalnih i subjektivnih potencijala u oblasti ekonomskih nauka u Vojvodini.

ZUSAMMENFASSUNG

GESELLSCHAFTLICH-WIRTSCHAFTLICHE FORSCHUNGEN IN DER PROVINZ WOIWODINA

Der Verfasser gibt einen zusammenfassenden Überblick über die wesentlichen Fragen der Organisation, Programmierung, Finanzierung und Integration der wissenschaftlichen Forschungen auf dem Gebiet der Wirtschaftswissenschaften in der Provinz Woiwodina.

Es werden die Ergebnisse des Fonds für wissenschaftliche Arbeit der Provinz Woiwodina dargestellt. Dieser Fonds wurde 1970 gegründet. Es wird ein Überblick aller wissenschaftlichen Projekte gegeben, die seitens des Fonds finanziert werden. Von Interesse sind auch die Bemerkungen, die sich auf den Inhalt und die Ausrichtung der Forschungsarbeiten beziehen, je nach den einzelnen Projektarten.

Der Umfang sowie die Quellen der Mittel über die der Fonds verfügt weisen auf eine immer grössere und grössere Bedeutung dieser Institution hin, für die gesellschaftlich-wirtschaftlichen Forschungen in der Woiwodina. Darüber hinaus wurde der Umfang dieser Mittel in den einzelnen Jahren, beginnend seit 1969, dargestellt. Die relative Anteilnahme der jeweiligen Forschungsgebiete in der Gesamtmasse der zur Verfügung stehenden Mittel deutet auf die materielle Lage einzelnen Forschungsarten in der Woiwodina hin.

In seinem Artikel befürwortet der Verfasser die Gründung eines Instituts für gesellschaftlich-wirtschaftliche Forschungen in der Woiwodina. Dieses Institut erklärt und fasst der Autor auf als spezifische Form der Integration materieller und subjektiver Potentiale im Bereich der Wirtschaftswissenschaften in der Woiwodina.